

INNOVISTA

NYHETSBREV FRA STEP - SENTER FOR INNOVASJONSFORSKNING

ISSN 1503-8319 NR 02 / 2004 ÅRGANG 8 WWW.STEP.NO

“The principle empirical finding in modern economics is that people are diverse and heterogeneity has important implications for how we think about economic life” (Heckman, 2000).

Fremtidens innovasjonsspørsmål mellom mikro og makro

Det er en utfordring å skape en større balanse mellom en aktørorientert og en policyorientert forståelse av dynamikken i innovasjonssystemer. Hovedformålet med NIFU STEP's Strategiske instituttprogram for næringsutvikling (2003-2007) er å gå inn i spenningsfeltet mellom mikro- og makronivå for å forstå strukturendringer i næringslivet. Heterogenitet og dynamikk er da sentrale begreper. Se side 4-6.

Hva slags indikatorrapport
trenger vi? s. 2

Bedriftssentrert
innovasjonsmodell s. 4-5

STEP har fusjonert
med NIFU s. 8

Hva slags indikatorrapport trenger vi?

Forskningsrådet lanserte nylig sin indikatorrapport for 2003 - den fjerde i rekken. Den har utviklet seg til å bli en imponerende samling av data med relevans for å forstå hvordan forsknings- og innovasjonssystemet utvikler seg, med betydelig mer informasjon enn de tidligere FoU-statistikkene. Rapporten inkluderer en rekke analyser og informative faktabokser som både gir informasjon om sentrale temaer og kunnskap om hva indikatorene kan - og ikke kan - brukes til.

Så langt så vel - dette er tross alt på linje med tilsvarende eller lignende rapporter publisert av andre land, som USA, Canada, Tyskland, EU - for å nevne noen. Verdien av å samle mest mulig relevant informasjon på ett sted er trolig stor, og tolkningsveiledningen som ligger i teksten vel verd å ta med seg. Likevel er det et problem når rapporten gjøres tilgjengelig i februar 2004, med indikatorer fra 2001. Med denne typen manglende aktualitet er det i praksis umulig å benytte informasjonen som grunnlag for politikktutforming. Man kan - og bør - utvikle en bedre forståelse for hvordan systemet som helhet virker på basis av slik informasjon, noe som i neste omgang kommer politikktutformingen til gode. For beslutninger om kursendringer og vurdering av landets innsats i forhold til andre land trengs imidlertid langt mer oppdatert informasjon. Den mest beslutningsrelevante delen behøves også på årlig basis og

ikke bare hvert annet eller fjerde år slik det er i dag - på linje med annen statistikk som benyttes til økonomisk planlegging.

Er det mulig å oppnå begge deler, både den brede dekingen og en høyere aktualitet? Problemet dreier seg til en viss grad om innsamling av kompleks informasjon som det tar tid å produsere. En mulighet for forbedring kan ligge i en mer gjennomført kombinasjon av internettpublisering og papirversjon. Vesentlige deler av informasjonen kan fortløpende gjøres tilgjengelig på internett, mens det mer analytiske stoffet kan suppleres i ettertid. For å bevare det helhetlige preget må innholdet og oppdateringsintervallene følge faste rutiner, og teksten innpasses i en gjenkjennelig form. Eksempelvis kan papirpublikasjonene deles opp i ulike kategorier som har en felles grafisk utforming slik at de til sammen utgjør noe som tilsvarer den eksisterende katalogen.

En slik løsning åpner også for nye muligheter. For det første vil det være lite aktuelt å publisere tabeller på papir over hundrevis av sider. For tallformidling bør internett være hovedkanal - med anledning for brukerne til selv å spesifisere inndelinger i tabellene. Tallene kan da benyttes direkte i brukerens arbeid og systemet kan videreutvikles med ny supplerende informasjon. Dette vil også frigjøre plass i de papirversjoner man velger å beholde. Dermed åpnes muligheter for nye og mer utdypende analyser både for eksterne brukere av tallene, og

inkludert i et system av papirbaserte publikasjoner.

Det er en ikke ubetydelig risiko for at tallene misbrukes og feiltolkes, og den øker når tall og tabeller gjøres tilgjengelig via nettet. Det er derfor svært vesentlig at nødvendige forbehold og forklaringer integreres i nettversjonen for å ivareta dette hensynet. I dagens papirversjon finnes en serie informasjonstekster som i liten grad endres over tid, som kan samles i ett volum og oppdateres sjeldnere enn det øvrige materialet.

Hvilken informasjon trenger man så for å føre en god innovasjons- og forskningspolitikk? Dette er et spørsmål det strides om, og avhenger bl.a. av om man anlegger et perspektiv mot den brede eller snevre innovasjonspolitikken. Indikatorrapporten har i seg selv representert en betydelig utvidelse av informasjonsgrunnlaget i forhold til det tidligere snevrere perspektivet på FoU.

Dette har en betydelig verdi og er blitt møtt med tilfredshet hos mange brukere. Dette har samtidig vært en medvirkende årsak til at produksjonstiden har økt ut over det akseptable. Kombinasjonen av internett og en serie mindre publikasjoner vil dermed kunne bidra til at informasjonsbredden opprettholdes samtidig som den tidskritiske informasjonen prioriteres. Vi vet ennå ikke nok om innovasjon, og da er neppe løsningen å redusere perspektivet, men istedet å utvide horisonten og å finne flere og bedre målemetoder som kan opplyse oss.

svain.nas@step.no

K

kommentar

Mindre innovasjon av utenlandsk eierskap?

Hvor reell er faren for at utenlandske oppkjøp bidrar til å svekke nasjonal sysselsetting og verdiskapning?

prosjekt

P

Da Ringnes tidligere i år ble solgt til danske Carlsberg, ble det i media ropt høyt om faren for tap av såvel norsk kultur som norske arbeidsplasser. De samme reaksjonene har vi sett når norske bedrifter tidligere har blitt kjøpt opp av eller slått seg sammen med store internasjonale konsern - salget av Freia til Kraft i 1993 og fusjonen mellom Nycomed og Amersham i 1997 er eksempler som ligger friskt i minne. Kulturpatriotismen til side; hvor reell er faren for at utenlandske oppkjøp bidrar til å svekke nasjonal sysselsetting og verdiskapning for øvrig?

NIFU STEP deltar for tiden i et nordisk forskningsprosjekt som griper fatt i denne problemstillingen. Prosjektet, som har tittelen Foreign take-overs - competence gain or competence drain? (FOTON), har deltagerer fra alle de nordiske landene, og er finansiert av Nordisk InnovationsCenter.

FOTON skal studere hvordan utenlandske oppkjøp av bedrifter i de nordiske landene virker inn på ett spesifikt område, nemlig den lokale innovasjonsevnen. Det gjelder ikke bare i

den oppkjøpte bedriften, men også - gjennom eksisterende forbindelser til lokale aktører så som leverandører, kunder, FoU-institusjoner, osv. - i innovasjonssystemet bedriften er en del av. Videre skal prosjektet gjøre rede for hvordan politikkutformere i Norden forholder seg til denne problemstillingen, og det skal gis eksempler på god politisk praksis.

Både kvantitative og kvalitative studier inngår i prosjektet. Omfanget og effektene av utenlandsk eierskap generelt, og utenlandske oppkjøp spesielt, vil bli kartlagt på grunnlag av eksisterende statistisk materiale. Samtidig vil ny empirisk kunnskap skaffes til veie gjennom casestudier av utvalgte bedrifter som har blitt kjøpt opp av utenlandske konsern, samt innovasjonssystemene disse bedriftene inngår i.

FOTON prosjektet skal avsluttes ved utgangen av 2004.

For mer informasjon, se: www.step.no/foton

siri.aanstad@step.no

Bedriften i sentrum

Nyskapende bedrifter er kjernen i innovasjonssystemet. Bedriftenes egen dynamikk og funksjonalitet bør derfor gjenspeiles bedre i utformingen av innovasjonspolitikken.

Det er behov for at politikken blir mer bevisst på den dynamikk og den funksjonaliteten bedrifter har, og at politikken blir mer orientert om konstruktivt samspill med næringsaktører. Det gjelder for nærings-, forsknings- og innovasjonspolitikken, og for politikken på andre sektorområder.

Nyskapende bedrifter kan være en motor for utvikling på alle samfunnsområder, og en forståelse for dynamikken i bedrifters og næringers verdiskapningsaktiviteter vil gjøre det mulig å bruke bedriftene og bedriftenes evne til å drive frem forandringer aktivt for å nå politiske mål på de fleste sektorområder. Både det politiske systemet og institusjonene i det vi kan kalle "kunnskapsinfrastrukturen" - de i stor grad offentlig finansierte institusjonene med ansvar for forskning og utdanning - kan være preget av en viss grad av ovenfra-og-ned holdning i forhold til kommersielle virksomheter. Bedriftene må tilpasse seg virkemidler og rammebetingelser som til tider er preget av manglende forståelse for hvordan bedriftene faktisk fungerer og hva de betyr for samfunnsutviklingen.

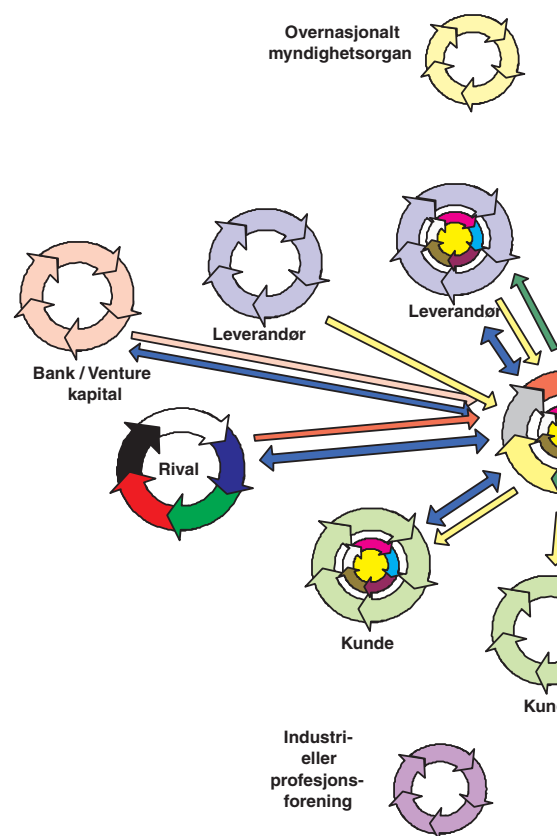
Bedrifter vil bare være levedyktige så lenge de kan få betalt så mye for det som produseres at det mer enn oppveier utgiftene som påløper i virksomheten. Denne utfordringen må i det lange løp møtes med innovasjon: Det betyr at økonomiske virksomheter til stadighet må gjennomføre endringer i

sin virksomhet, endringer som gjør det mulig å skape et økonomisk overskudd når konkurrenter truer med å gjøre eksisterende verdiskapningsaktiviteter irrelevante for kundene, og ulønnsomme for bedriften.

Velstandsutviklingen i samfunnet er avhengig av at bedrifter konkurrerer og blir flinkere til å skape nye, attraktive produkter, til å nå ut til store markeder, og til å utvikle stadig mer effektive produksjonsprosesser. Nyskapende bedrifter er en motor for at det skal skje endringer, og kan godt ses på som selve kjernen i innovasjonssystemet. Men for å få til noe virkelig nytt må mange aktører være med på å gjennomføre endringer. Ofte må både spesialiserte fagmiljøer og myndighetsorganer involveres, i tillegg til kjerneaktørene i verdikjeden. Dette er illustrert i figuren under. De ansattes kunnskaper, deres evne og vilje til å videreutvikle seg og sine praktiske ferdigheter til beste også for virksomheten som helhet, er avgjørende for mulighetene bedriften har til å fornye seg. Viktig er også de ansattes evne og mulighet til å kommunisere med andre og til å skaffe seg tilgang til viktig informasjon. Både personlige og organisatoriske nettverk er viktige, og de rammer som uskrevne og skrevne regler setter er avgjørende for mulighetene de ansatte har for å bryte med etablerte rutiner og å gjøre ting på nye måter.

Innovasjon innebærer å skape noe

nytt, og omfatter dermed alltid læring. Derfor har innovasjonsprosessen både en teknisk og en sosial dimensjon: For å få frem nye produkter og prosesser må

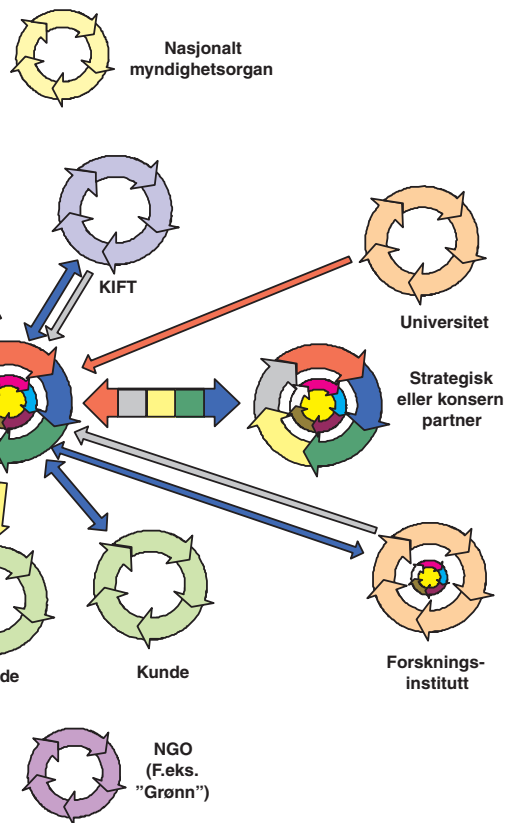

bedriften klare å konstruere nye tekniske løsninger, noe som forutsetter evne til å finne frem til og utnytte teknisk informasjon og kunnskap av ulike typer. Samtidig må nye løsninger gjøres meningsfulle, både for aktører i og utenfor bedriften. I situasjoner hvor nyskapninger er radikale, eller de

analyse

A

børerer etablerte interesser på en betydningsfull måte, kan denne sosiale siden ved innovasjonsprosessen være meget krevende. En innovasjon gjør

dermed at bedriften selv over tid forandres: Både de ansatte og bedriften "lærer".

Ambisiøse innovasjonssatsinger forutsetter at ulike typer kunnskap blir utnyttet. Det er avgjørende for innovasjonsevnen at man både er i stand til å finne

frem til, og til å utnytte annen avansert kunnskap enn den kunnskapen man allerede besitter. Dette betyr at den kunnskapsutvikling som foregår i spesialiserte fagmiljøer er av avgjørende betydning i innovasjonssammenheng. Et lite land eller en region kan ikke være ekspert på alt. Men for at et land eller en region skal kunne ha en stemme i mylderet av dialoger (innovasjonsprosesser) som former fremtiden, er det avgjørende at man har noe å by på selv: Man ha en ledende posisjon innenfor i hvert fall ett kompetanseområde som er av betydning for andre.

Myndighetene må spille en aktiv rolle for å styrke kunnskapsmiljøene og sørge for at den aktiviteten som foregår der både er av høy kvalitet, og at den har et antall berøringspunkter med den virksomheten som foregår i konkurransedyktige og innovative bedrifter. Samtidig må myndighetene bidra til å styrke enkeltbedrifters og organisasjoners innsats på områder hvor enkeltaktører kan utrette lite, og hvor samlede grep er nødvendig for å utløse innsats. Myndighetene bør også tilstrebe en helhetlig politikk slik at sektorskillelinjer ikke får myndighetsnivået til å fremstå som et mangehodet troll overfor de verdiskapende bedriftene og organisasjonene hvis virksomhet vi alle er avhengige av.

finn.orstavik@step.no

'Læringsevne' i vinden - for noen

På årets DRUID (Danish Research Unit for Industrial Dynamics) sommerkonferanse som ble gjennomført 14.-16. juni, var temaet "Industrial Dynamics, Innovation and Development". Denne årlige seansen har utviklet seg til å bli en av de relativt få steder hvor "state-of-the-art" innen innovasjonsforskning kan observeres i alle sine nyanser av temavalg, fokus, metode og innsikt.

Det eksisterer et motsetningsforhold mellom innsikt om innovasjon og utvikling på et aggregert nivå, kanskje oftest formidlet av de mest erfarne forskerne, og det temavalg og den metodikk som de øvrige forskerne fortsatt arbeider innenfor. Konferansens avsluttende sesjon brakte dette frem i dagen. Med 'læringsevne' (absorptive capacity) som tema formidlet det høyt profilerte panelet en innsikt om at alle regioner og land har sin særegne konfigurering når det gjelder forutsetning og potensial for utvikling. Tolket som en idédugnad og anbefaling for den fremtidige forskningsagendaen betyr dette at vi trenger studier av nettopp regioner og land, deres verdiskapning og deres læringspotensial og forutsetninger for innovasjon. En oppsummering av de over 100 artikler som ble presentert på konferansen gir et inntrykk av at denne forskningsagendaen ikke har slått gjennom. Metodikk preges til dels av en ensidig kvantitativ orientering, som kan forklares med den historisk gode tilgangen på FoU-data, og temavalg preges av studier av relativt marginale men forskningsintensive næringer som IKT og bioteknologi. Se mer på www.druid.dk

trond.einar.pedersen@step.no

Fremtidens innovasjonsspørsmål

Hovedformålet med NIFU STEP's Strategiske instituttprogram for næringsutvikling er å gå inn i spenningsfeltet mellom mikro- og makronivå for å forstå strukturendringer i næringslivet.

De siste ti-femten årene har representert et betydelig gjennombrudd for nyere innovasjonsteori med fokus på innovasjonssystemer og innovasjon som en interaktiv prosess. Fra det tidspunkt begrepet innovasjonssystem ble introdusert på slutten av 1980-tallet (cf. Lundvall 1988) og videreutviklet utover på 1990-tallet (cf. Lundvall 1992, Nelson 1993, Edquist og Lundvall 1993, Edquist 1997, OECD 2001), har forståelsen av betydningen av innovasjon som en primær drivkraft i økonomisk utvikling fått en stadig større utbredelse. Denne utviklingen representerer et klart skifte i forhold til en tradisjonell forståelse av økonomien basert på nyklassisk teori, men det er uenighet om hvilke implikasjoner som følger av dette.

Vi er nå i en situasjon hvor sentrale aktører hevder at vi har to ulike paradigmer eller to teoretiske hovedretninger, nemlig innovasjonsteorien og nyklassisk teori. Noen mener at den teoriutvikling som har skjedd de siste ti-femten årene åpner for en fruktbar syntese mellom de to tilnærmingene. Andre argumenterer for at de to teoribygningene er uforenlige. Uavhengig av standpunkt til om de to tradisjonene er forenlige eller ikke blir de begge brukt for å utforme nærings- og innovasjonspolitikken. Dagens næringspolitikk bærer derfor i noen tilfeller preg av å være delt mellom disse to ulike teoretiske tradisjonene.

Hovedformålet med NIFU STEP's Strategiske instituttprogram for næringsutvikling (2003-2007) er å gå inn i spenningsfeltet mellom disse to ulike

tilnærmingene for å forstå strukturendringer i næringslivet både på mikro og makronivå. Heterogenitet og dynamikk er da sentrale begreper. Nyskaping og endring i næringslivet foregår gjennom innovasjoner i etablerte og nyetablerte bedrifter. Innovasjon skaper diversitet eller heterogenitet i næringslivet. Markedskrefter og andre institusjonelle ordninger er faktorer som bestemmer hva slags innovasjon som overlever og vokser over tid (seleksjonsmekanismer). Innovasjons- og seleksjonsmekanismer til sammen skaper variasjon i næringslivet forstått som 1) variasjon i bedriftenes størrelse, lønnsomhet og alder; 2) variasjon i bedriftenes kompetansesammensetning; 3) variasjon i bedriftenes produkter og tjenester; 4) variasjon i nasjonal nærings sammensetning; og 5) regionale spesialiseringsmønstre.

Den økonomiske politikktutforming legges ofte liten vekt på heterogenitet og variasjon i næringslivet. Et sentralt utgangspunkt i næringspolitikken har vært dens oppgave i å korrigere for mindre imperfeksjoner i et system som ideelt sett burde være i balanse.

For den evolusjonære teorien, som innovasjonssystemtilnærmingen kan sies å tilhøre, er utgangspunktet stikk motsatt. En ser på kapitalismen som et dynamisk system. Systemet karakteriseres av heterogenitet og er i stadig endring. Det er heterogene aktører innenfor institusjonelle og politiske rammer som skaper og blir skapt av denne dynamikken. Heterogeniteten er en viktig forutsetning for spenninger

og ubalanse i systemet, noe som skaper variasjon og gir grunnlag for utvikling av nye aktiviteter og aktører. På den annen side vil ethvert dynamisk system være karakterisert av å ha seleksjonsmekanismer som 'sorterer ut' visse enheter på bekostning av andre, og gjennom dette bidrar til å redusere heterogeniteten.

Med dette som et konseptuelt utgangspunkt ser vi nærmere på tre hovedproblemstillinger:

1. Studere institusjoner som skaper heterogenitet og mangfold (innovasjon), og hvordan de fungerer som seleksjonsmekanismer i markedet. Her ser vi på virkningen av patenter, standarder og markeder. Dette er institusjoner som både kan fungere som skapende og begrensende mekanismer i forhold til diversitet av produkter og teknologier nasjonalt og internasjonalt.
2. Bedre teoretisk forståelse av mekanismene som skaper heterogenitet i næringslivet, med vekt på innovasjon, kunnskapsspesialisering, entreprenørskap og ulike markedsforhold.
3. Etablere metoder og indikatorer for bedre å kunne måle slike mekanismer.
4. Utvikle en forståelse for hvordan policyprosesser påvirker heterogenitet i næringslivet og omvendt.

Det strategiske instituttprogrammet skal resultere i en bokpublikasjon som drøfter disse problemstillingene. Et av hovedpoengene med boken er å systematisere og videreutvikle STEP's teoretiske kunnskap basert på empirisk forskning og policyutredninger.

aris.kaloudis@step.no

Innovasjonsdefinisjon i endring

Man ønsker nå å utvide definisjonen av innovasjon til også å omfatte organisatoriske endringer og endringer i markedsføringsstrategi.

M metode

Oslo-manualen, OECDs retningslinjer for innhenting og analyse av innovasjonsdata, er under revisjon. I den forbindelse ble det avholdt en større workshop 22.-23. april i år i. Møtet ble arrangert i nettopp Oslo, byen manualen har sitt navn etter, og organisert i fellesskap av OECD, Eurostat, Utdannings- og forskningsdepartementet, Statistisk sentralbyrå og STEP.

En rekke fokusgrupper har i løpet av ett år gjort vurderinger av de sentrale aspektene ved manualen, og rundt 65 eksperter brukte de to dagene i Oslo på å drøfte de forslag til endringer og forbedringer fokusgruppene var kommet fram til. Dette var den første anledningen til å drøfte bidragene fra alle fokusgruppene i sammenheng, og utgjorde en viktig milepæl i arbeidet med den nye manualen.

Det ble oppnådd enighet på en rekke vesentlige punkter selv om det fortsatt gjenstår et betydelig arbeid med å spesifisere og harmonisere de ulike delene. Av særlig betydning er det at man ønsker å utvide definisjonen av innovasjon til også å omfatte organisatoriske endringer og endringer

i markedsføringsstrategi. Et slikt utvidet perspektiv får konsekvenser for hvordan man definerer mange av de øvrige indikatorer for innovasjon, både resultater, innsatsfaktorer og relasjoner til andre aktører. Det byr også på utfordringer når det gjelder muligheten for å sammenligne resultatene med tidligere undersøkelser. Det ligger an til at manualen vil få en ny struktur, der det blant annet gjøres plass til et nytt kapittel om koblinger i innovasjonssystemet ("linkages"). Forstått som system og interaktiv læring blir nettopp betydningen av ulike eksterne relasjoner helt sentrale aspekter for å studere og forstå innovasjon. Det er også foreslått å utvikle nye indikatorer for resultater av innovasjon som inkluderer resultater av prosessinnovasjon - herunder organisatoriske endringer. Som ledd i dette ble mulighetene for å koble datamaterialet mot supplerende datakilder diskutert, samt mulighetene for å konstruere paneldata som følger enhetene over tid.

Programmet var lagt opp på en litt annen måte enn hva som er vanlig ved OECD-møter av denne typen ved at eksterne eksperter var invitert for å kommentere og vurdere bidragene

fra de ulike fokusgruppene. På denne måten ble de faglige diskusjonene satt i fokus, og man forsikret seg om at faglige synspunkter ble brakt inn fra andre miljøer enn de som er direkte involvert i datainnsamlingen og selve revisjonsarbeidet.

Den endelige beslutningen om en ny og revidert manual ligger hos OECD, hvor en viktig milepæl er møtet i NESTI (National Experts on Science and Technology Indicators) 21.-23. juni i år. Til dette møtet vil det foreligge en anbefaling om revisjon basert på resultatene fra Oslo-workshopen. Planen er deretter å gi en redaksjonskomité ett år på å utforme den endelige teksten som da kan vedtas på NESTIs møte i juni 2005. Veggen fram er altså lang. Men allerede i oktober/november i år vil Eurostat ha opplegget klart for CIS 4 (Community Innovation Survey), og da ønsker de å inkludere så mye som mulig av de endringer som gjøres i Oslo-manualen. Derfor får resultatene fra diskusjonene i Oslo betydning allerede for den neste runden med innovasjonsdata vi får tilgang til.

svein.nas@step.no

NIFU STEP

Den 1. mai 2004 fusjonerte STEP Senter for innovasjonsforskning med NIFU Norsk institutt for studier av forskning og utdanning. Sammen blir vi Norges største samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutt med over 70 forskere.

NIFU STEP skal være et ledende institutt for studier av innovasjon, forskning, utdanning og kompetanseutvikling. Vi vil være en uavhengig og kritisk kunnskapsprodusent, en aktiv dialogpartner og en offensiv premissleverandør for politikkutforming på disse områdene.

Instituttet skal gjennom forskning, evaluering, analyse og statistikk fremme innsikt i hvordan kunnskap, kompetanse, læringsprosesser og nyskapning utvikles, organiseres, formidles og anvendes i samfunnet, både nasjonalt og internasjonalt. Instituttet skal ytterligere videreutvikle sin internasjonale orientering.

Sammenslåingen vil på flere områder styrke eksisterende virksomhet og åpne for faglige og markedsmessige nyvinninger. Utviklingen de siste ti-femten årene, hvor en i et poli-

tisk og faglig perspektiv legger stor vekt på sammenhengen mellom utdanning, kompetanse, forskning og innovasjon, gjør at en samling av denne kompetansen i ett institutt vil være av stor betydning både faglig så vel som markedsmessig.

NIFU STEP ledes av NIFUs direktør Petter Aasen, som nettopp er tilsatt for en ny åremålsperiode. Per Hetland fra NIFU og Per Koch fra STEP blir assisterende direktører. Yngve Seierstad Stokke fra STEP er administrasjonssjef.

Bakgrunnen for fusjonen er at STEP våren 2003 søkte på oppdraget om å evaluere SkatteFUNN. I denne prosessen sier Forskningsrådet at STEP er inhabil til å foreta denne type oppdrag fordi STEP er en del av SINTEF. STEP ville derfor risikere å være inhabil i helt vesentlige deler av organisasjonens mandat og formål. Dette var bakgrunnen for at STEP høsten 2003 henvendte STEP seg til NIFU for å sondere interessen og mulighetene for en sammenslåing av de to instituttene når STEP ble skilt ut fra SINTEF. NIFU er det forskningsinstituttet STEP har samarbeidet mest med tidligere.

yngve.stokke@step.no

INNOVISTA

NIFU STEP Norsk institutt for studier av forskning og utdanning / Senter for innovasjonsforskning

ABONNEMENT

Nyhetsbrevet kan mottas via e-post og/eller i papirutgave.
Gratis abonnement:
www.step.no/innovista

REDAKSJON

Markus M. Bugge, Nils H. Solum, Yngve S. Stokke

SKRIBENTER 02/04

Aris Kaloudis, Finn Ørstavik, Siri Aanstad, Svein Olav Nås, Trond Einar Pedersen, Yngve S. Stokke

GRATIS NEDLASTING AV RAPPORTER

www.step.no/reports

UTGIVER

NIFU STEP
Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Senter for innovasjonsforskning
Hammersborg Torg 3
0179 Oslo

Tlf + 47 22 86 80 10

Web www.step.no

BESTILLING AV RAPPORTER

inger.naesheim@step.no